

Μακεδονικά

Τόμ. 4, Αρ. 1 (1960)

Μια εικόνα του οσίου Νικάνορος

Λουίζα Συνδίκια-Λαούρδα

doi: [10.12681/makedonika.676](https://doi.org/10.12681/makedonika.676)

Copyright © 2014, Λουίζα Συνδίκια-Λαούρδα

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Συνδίκια-Λαούρδα Λ. (1960). Μια εικόνα του οσίου Νικάνορος. *Μακεδονικά*, 4(1), 426-431.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.676>

ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ

Καλή σύμπτωση, τώρα που δημοσιεύεται στον τόμο αυτόν των Μακεδονικών από τον κ. Ν. Δελιαλή η διαθήκη του Όσιου Νικάνορος,¹ να βρεθῆ στη Θεσσαλονίκη και ἡ εἰκόνα του Όσιου. Τὴ δημοσιεύω λοιπὸν ὡς συμπληρωματικὴ πληροφορία στὴν πάρα πάνω ἐργασία.

Ἡ εἰκόνα ἀνήκει στὴν ἰδιωτικὴ συλλογὴ τοῦ γιατροῦ κ. Χρήστου Ἀναγνωστάκη, ὁ ὁποῖος μὲ μεγάλη προθυμία ἐπέτρεψε τὴ δημοσίευσή της. Καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ τὸν εὐχαριστῶ πολὺ. Ἡ εἰκόνα εἶναι διαστάσεων 0,27 x 0,63. Εἶναι ζωγραφισμένη πάνω σὲ παννὶ κολλημένο σὲ σανίδα. Ζωγραφισμένο πλαίσιο χρώματος καφέ, πλάτους 0,02, περιβάλλει τὶς ἄκρες τῆς εἰκόνας, καθὼς καὶ ἓνα δεύτερο χρυσό, πλάτους 0,01. Στὴν εἰκόνα αὐτὴ εἰκονίζεται ὁ Ὅσιος Νικάνωρ μαζί μὲ τὸν Ἅγιο Μόδεστο δεξιά του (ἀριστερὰ ὡς πρὸς τὸν θεατὴ) σὲ σκουρωπὸ γαλάζιο ἔδαφος. Ὁ Ὅσιος Νικάνωρ φορεῖ βυσσινὶ στιχάριο (ποδήρη χιτῶνα), τὸ λευκὸ ἀγγελικὸ σχῆμα τοῦ μεγαλοσχήμου μοναχοῦ καὶ ἡγουμενικὸ μανδύα χρώματος καφέ, ποὺ πορποῦται στὸ στῆθος καὶ κάτω ἀπὸ τὰ γόνατα μὲ δυὸ κοσμήματα σὰν ρόδακες. Στὸ κεφάλι φέρει μαῦρο ἐπανωκαλύμμαχο μὲ τρεῖς σταυροὺς ἄσπρους, ἓνα στὸ μέτωπο μεγαλύτερον καὶ μὲ ταινία στὴ βάσιν του, καὶ ἀπὸ ἓνα μικρότερον σὲ κάθε ὄμο. Μὲ τὸν καρπὸ τοῦ δεξιοῦ του χεριοῦ συγκρατεῖ τὴ χρυσοποίκιλη ἡγουμενικὴ ράβδο, ποὺ ἀκουμπᾷ στὸ δεξιὸ του ὄμο καὶ στηρίζεται λοξὰ στὸ ἔδαφος κοντὰ στὸ ἀριστερὸ του πόδι. Μὲ τὸ δεξιὸ του χέρι εἰλογεῖ καὶ μὲ τὸ ἀριστερὸ κρατᾷ τὸ ὁμοίωμα ἐκκλησίας μὲ τρουῦλλο, ὡς κτήτωρ τῆς μονῆς ποὺ ἦταν, καθὼς καὶ ἓνα κομποσκοίνι. Εἶναι μελαχροινὸς μὲ ἔντονα χαρακτηριστικά. Πάνω ἀπὸ τὸ φωτιστέφανο ἡ ἐπιγραφή μὲ κεφαλαῖα «Ὁ Ὅσιος Νικάνωρ».²

¹ Ν. Δελιαλή, Ἡ διαθήκη τοῦ Όσιου Νικάνορος τοῦ Θεσσαλονικέως, Μακεδονικά, τόμ. Δ', Θεσσαλονίκη 1957, σελ. 416 - 426.

² Παραλλαγὴ τῆς εἰκόνας αὐτῆς εἶναι ἡ τοιχογραφία τοῦ Ἁγίου Νικάνορος στὸν γυναικωνίτη τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Κοζάνης, ποὺ παριστάνει τὸν ὄσιο νὰ στηρίζεται μὲ τὸ ἀριστερὸ χέρι σὲ βακτηρία καὶ νὰ κρατᾷ στὸ ἀριστερὸ εἰλητάριο μὲ τὴν ἐπιγραφή: «Φεῦγε μοναχὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ σώζου». Τὴν εἰκόνα αὐτὴν, μαζί μὲ ὅλες τὶς ἄλλες τοιχογραφίες τοῦ ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Κοζάνης, σχεδιάζει νὰ τὴν δημοσιεύσῃ ὁ κ. Δελιαλής.

Ὁ Ἅγιος Μόδεστος φορεῖ σκοῦρο γαλάζιο στιχάριο, χρυσὸ ἐπιτραχήλιο κοσμημένο μὲ μαῦρες βλαστόσπειρες, χρυσὸ ἐπιγωνάτιο, φαιλόνιο χρώματος καρμίνιου καὶ τὸ ὀμοφόριον τὸ μέγα. Στους καρπούς τῶν χειρῶν φέρει ἐπιμανίκια. Μὲ τὸ δεξιὸν χεῖρ ἐὺλογεῖ καὶ μὲ τὸ σκεπασμένο ἀπὸ τὸ φαιλόνιο ἀριστερῷ κρατᾷ τὸ Ἅγιο Εὐαγγέλιο. Ἐμφανίζεται ὡς πολὺ γέρον, κατὰ τὴν παράδοση,¹ μὲ μεγάλο μέτωπο μὲ πολὺ ἐξέχοντα τὰ μῆλα τοῦ προσώπου, τριγωνικὸ πρόσωπο καὶ γένι ἀραιὸ μὲ μακρεῖς μύστακες. Πάνω ἀπὸ τὸ φωτοστέφανο ἡ ἐπιγραφή μὲ κεφαλαῖα «Ὁ Ἅγιος Μόδεστος».

Ὁ Ὅσιος Νικάνωρ² εἶναι ὁ ἑξακουστὸς θαυματουργὸς μοναχὸς τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, πού ἴδρυσε τὸ γνωστὸ μοναστήρι τῆς Ζάβορδας καὶ ἔκτισε καὶ τὴν ἐκκλησίαν του³ στὴ μνήμη τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος πάνω στὸ Καλλίστρατο ὄρος τῆς ἐπαρχίας τῶν Γρεβενῶν. Ἡ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη καὶ λεγόταν Νικόλαος. Ὅταν οἱ πλούσιοι γονεῖς του πέθαναν, μοίρασε ὅλα τὰ υπάρχοντά του, ἔγινε μοναχὸς καὶ ἀσκήτευε στὰ μέρη τῆς Κοζάνης. Τότε πολλοὶ πῆγαν κοντά του, γιὰ νὰ ἀσκητέψουν καὶ ν' ἀκούσουν τὸ λόγο του. Μιὰ νύχτα, στὸν ὕπνο του, ἄκουσε μιὰ φωνὴ νὰ τοῦ λέη πὼς πρέπει νὰ πάη νὰ βρῆ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ πάνω στὸ βουνό. Σὰν ἀνέβηκε λοιπὸν στὸ Καλλίστρατο ὄρος, κοντὰ σὲ κάτι ἐρείπια, βρῆκε τὴν εἰκόνα τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ Σωτῆρος καὶ τότε ἐκεῖ ἔκτισε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ μοναστήρι μὲ τὴ βοήθεια δύο πλουσίων μαθητῶν του ἀπὸ τὴν Κοζάνη.

Ἡ ὄσια ζωὴ του, ἡ καλὴ διοίκηση τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τὰ θαύματα του ἀπλώναν τὴ φήμην τῆς μονῆς.

Ὁ βίος τοῦ Ἁγίου⁴ δὲν ἀναφέρει τίποτα σχετικὸ μὲ ἴαση ζῶων ἐκ μέρους τοῦ Ὁσίου Νικάνορος. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ μοναστήρι ἦταν σὲ περιοχὴ ὄρεινὴ καὶ θὰ ἦταν πολυσύχναστο ἀπὸ τοὺς ζωοτρόφους, φυσικὸ εἶναι νὰ ἐπικαλοῦνταν αὐτοὶ τὴ χάρη του, ὅταν ἀρρώσταιναν τὰ ζῶα. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι

¹ Διονυσίου τοῦ ἐκ Φουρνᾶ, Ἐρμηνεῖα τῆς ζωγραφικῆς τέχνης. Ἐκδ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Πετρούπολις 1909, σελ. 155 καὶ 268.

² Νικόδημου Ἁγιορείτου, Συναξαριστῆς τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, Ζάκυνθος ΑΩΣΗ, τόμ. 2, σελ. 228. Μ. Γαλανοῦ, Οἱ βίοι τῶν ἁγίων, Ἀθήναι 1950, ἐκδ. 2, τεῦχος Η', σελ. 36 - 39. Δήμου Ἰωάννου Τολιοπούλου, Ἀκολουθία τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Νικάνορος τοῦ θαυματουργοῦ, τοῦ ἐν τῷ τοῦ Καλλιστρατοῦ ὄρει ἀσκήσαντος, Κοζάνη 1953, ὅπου καὶ ὁ βίος καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου, σελ. 25 καὶ ἐξ. Γιὰ τὶς παλαιότερες ἐκδόσεις τῆς Ἀκολουθίας, βλ. L. Petit, Bibliographie des acolouthies grecques, Bruxelles 1926, σελ. 205 κ.ἐ. Ὁ βίος ἔχει ἀνατυπωθῆ ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴ τῆς Ἀκολουθίας πού ἔγινε στὴ Βενετία τὸ 1774 στοῦ Κ. Δουκάκη, Μέγας Συναξαριστής, σ. 124-138.

³ Ἡ κτητορικὴ ἐπιγραφή μᾶς δίδει τὴ χρονολογία 1534. Βλέπε Ν. Δελιαλάη, Ἡ διαθήκη τοῦ Ὁσίου Νικάνορος, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 416.

⁴ Μ. Γαλανοῦ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 36 - 39. Δ. Τολιοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 25 - 46.

ἡ φήμη αὐτὴ τοῦ ἁγίου ὡς θαυματουργοῦ θὰ ἀναπτύχθηκε μετὰ τὸν θάνατό του¹, γιατί ὁ βίος του λέει ὅτι τὰ λείψανά του, ἡ κἀρα του, ἦσαν θαυματουργά. Ἡ παράδοση² λέει ἀκόμα ὅτι καὶ οἱ Τούρκοι Βαλαάδες (ἔξιλαμισθέντες Χριστιανοί) ἔφεραν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικάνορος κάθε φορὰ, ποῦ ἔπεφτε θανατικὸ στὰ ζῶα τους, καὶ γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνη τους πρόσφεραν ζῶα στὸ μοναστήρι. Στὸν παρακλητικὸ κανόνα τοῦ Ὁσίου Νικάνορος³ ὑπάρχουν εὐχές γιὰ τὶς ἑβδομηῆντα δύο ἀσθένειες τῶν ζώων,⁴ καθὼς καὶ μιά, ποῦ ἀποδίδεται στὸν ὅσιον Νικάνορα: νὰ καταβιάσῃ γάλα⁵.

¹ Ὁ Ἅγιος Μόδεστος εἶναι ὁ γνωστός ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων, θαυματουργὸς ἁγίος καὶ ἐναντίον τῆς ἐπιζωστίας.⁶

Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὰ ἀνωτέρω γίνεται ἀσφαλῶς φανερὸ γιὰ ποῖον λόγο οἱ δύο ἅγιοι εἰκονίζονται μαζύ. Ἦσαν καὶ οἱ δύο θαυματουργοὶ κατὰ τῆς ἐπιζωστίας.

² Ἡ εἰκόνα δὲν εἶναι χρονολογημένη, οὔτε ἔχει καμμιά ἄλλη ἔνδειξη, ἂν π.χ. ἔγινε κατὰ παραγγελία κάποιου πιστοῦ.

Καθὼς ὅμως τὸ μοναστήρι ἦταν τόσο ξακουστό, προσείλκυε ἐκτός ἀπὸ

¹ Ἡ μνήμη του εορτάζεται 7 Αὐγούστου.

² Μ, Κ α λ ι ν δ ε ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα ἀπὸ τῆ Δυτ. Μακεδονία χρόνων Τουρκοκρατίας, Πτολεμαῖς 1940, σελ. 5⁶.

³ Κανὼν παρακλητικὸς τοῦ ὁσίου καὶ θαυματουργοῦ πατρὸς ἡμῶν Νικάνορος τοῦ θαυματουργοῦ. Β' ἐκδ. ὑπὸ Εὐαγγέλου Πράππα. Κοζάνη 1947, σελ. 23.

⁴ Κανὼν παρακλητικὸς, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 18-19. Ἔτι δεόμεθα τὸν Θεὸν τὸν καθήμενον ἐπὶ τῶν Χερουβείμ. Ἐπάκουσον μου τοῦ ἀναξίου δούλου σου, καὶ ρῦσαι τὰ ποιμνία τῶν δούλων σου τοῦτοῦτων τῶν ἐπιμαλούντων τὸ ὄνομά σου τὸ Ἅγιον δι' ἐμοῦ τοῦ δούλου σου καὶ ρῦσαι αὐτὰ ἐκ τῶν ἑβδομηκοντα δύο παθημάτων ἀπερ βλάπτοναι τὰ ποιμνία καὶ βουκόλια. Ἀπὸ τοῦ διαβόλου περιεργειῶν καὶ πάσης βλάβης, ἀπὸ φθόνου, ἀπὸ ζήλου, ἀπὸ κραυγῆς, ἀπὸ κρίψεων παιδίων, ἀπὸ μαγείας, ἀπὸ φαρμακώσεως κακῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ αἰμάξεως, ἀπὸ πληγώσεως στομάτων, ἀπὸ χειλέων, ἀπὸ δυσστεριῶς, ἀπὸ σπλήνης, ἀπὸ φληγιάσμου, ἀπὸ φλέβας, ἀπὸ βδελειασμοῦ, ἀπὸ χολέρας, ἀπὸ ψώρας, ἀπὸ λούθρακος, ἀπὸ κροτηνιασμοῦ, ἀπὸ ἀσπρίδας, ἀπὸ δαιμονίου, ἀπὸ ἐκθλίψεως, ἀπὸ σκοτοφλίας, ἀπὸ τρονιασμοῦ, ἀπὸ δυσουρίας, ἀπὸ τρισουρίας, ἀπὸ στενοχῶδας, ἀπὸ ἐσοχῶδας, ἀπὸ λερηλιασμοῦ, ἀπὸ πυρετοῦ, ἀπὸ ἀδιοστάτου, ἀπὸ μολυσμοῦ μέζας, ἀπὸ περιεργείας κακῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ σκοτολήψεως, ἀπὸ φλεγονιασμοῦ, ἀπὸ γοργορισμοῦ, ἀπὸ λαίμοσκοτώσεως, ἀπὸ γλισσοπονίας καὶ οὐρανίου, ἀπὸ οὐδόντων ἀγριακοῦ, ἀπὸ χολῆς, ἀπὸ σκορδασιῦ, ἀπὸ βράσεως, ἀπὸ ὕδατος βλαβεροῦ, ἀπὸ νομῆς δολερᾶς, ἀπὸ θηρίων ἰοβόλων, ἀπὸ λύκων θηροῦ, ἀπὸ ἐρπετοῦ πονηροῦ, ἀπὸ χλόης ἀνιάτου, ἀπὸ κοιλίας πόνου, καὶ ἀπὸ παντὸς πόνου τῶν ἑβδομηκοντα δύο παθῶν τῶν κτηνῶν φυγέωσαν ἀπὸ τῆς ποιμνῆς καὶ τῶν βουκόλων τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ποιμνίων.

⁵ Κανὼν παρακλητικὸς, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 23.

⁶ Συναξαριστής, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 369, καθὼς καὶ σελ. 436⁷ εὐχὴ τοῦ ἁγίου Μοδέστου λεγομένη εἰς πᾶσαν θανατηφόρον ἀσθένειαν βοῶν, ἔπνων, ὄνων, ἡμιόνων, προβάτων, αἰγῶν, μελισσῶν καὶ λοιπῶν ζώων.

τους πιστούς και τεχνίτες, όπως έχουμε την μαρτυρία του Ἰωάννου Ζωγράφου ἀπὸ τὰ Γιάννενα : «*Ἐγὼ ὁ τῶν εἰκονογράφων ἐλάχιστος, Ἰωάννης Ζωγράφος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, ὅπου εἰς αὐτὴν τὴν ἱερὰν μονὴν ἐνδιατρίψας*», πὺν θέλοντας νὰ κἀνὴ μιὰ θεάρεστη πράξι καὶ σὰ μνημόσυνο δικό του, ἀποφασίζει νὰ ξαναγράψῃ σὲ νέο κώδικα ὄλα τὰ ὄνόματα τῶν ἀφιερωτῶν ἀπὸ τὸν παλιὸ χαλασμένο κώδικα τῆς μονῆς, ὅταν ἐπεσκέφθηκε τὸ μοναστήρι κατὰ 1692¹.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι σὲ πολλὲς ἐκκλησίες τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ὑπάρχει πλῆθος εἰκόνων 18ου καὶ 19ου αἰῶνος, πὺν ἔχουν ἄλλες μονάχα χρονολογία καὶ ἄλλες ὄνομα, τόπο καταγωγῆς ζωγράφου καὶ χρονολογία², πὺν θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς βοηθήσουν ἴσως γιὰ τὴ χρονολόγησι τῆς εἰκόνας αὐτῆς τοῦ ἁγίου Νικάνορος, ἀλλὰ ὅσο ξέρω, ἐγὼ τουλάχιστο, δὲν εἶναι δημοσιευμένες οὔτε καὶ εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ δῶ μερικὲς ἀπὸ αὐτές. Σημειῶνω λίγα παραδείγματα³ ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Καλινδέρη, ὅπου ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ ζωγράφου, ὁ τόπος του καὶ ἡ χρονολογία. Στὰ Ζιουπάνια (ν. Πεντάλοφος), στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀχιλλείου, ὑπάρχει ἐπιγραφὴ *ἀνιστορήθη καὶ ἐκαλλωπίσθη ὁ πάνσεπιτος οὗτος ναός... διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου καὶ Μιχαὴλ ἐκ χώρας Χιονάδες ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1779*. Στὸ χωριὸ Ντόλο (ν. Βυθός), στὴν ἐκκλησία Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ὑπάρχει εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μὲ τὶς ὑπογραφὰς τῶν ἀνωτέρω ζωγράφων καὶ χρονολογία 1764. Στὴν κωμόπολι Κωνστανταίκου (ν. Αὐγερινός), στὴν ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ὑπάρχει εἰκόνα τοῦ Προδρόμου μὲ ὑπογραφὴ : *διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ἀφ'εξ' [1763] ἐκ Κώμης Χιονάδες*. Στὴν Σέλιτσα (ν. Ἐράτυρα), στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου βρῖσκεται εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου μὲ τὴν ὑπογραφὴ : *διὰ χειρὸς Νικολάου 1796*. Στὸ χωριὸ Λούβρη, στὴν ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, εἰκόνα τῆς Παναγίας *παρὰ χειρὸς Ἰωάννη 1785*. Στὸ χωριὸ Λουκόμι, στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐπιγραφὴ... *ἀνιστορήθη ὁ ναός... ἔτους 1725 διὰ χειρὸς Ἰωάννου ἐκ Μετσόβου*. Στὴν κωμόπολι Βλάτση, στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, σὲ εἰκόνα Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου... 1819 *διὰ χειρὸς Ἰωάννου καὶ Μιχάλη ἐκ Κώμης Μπάτζη*. Σὲ εἰκόνα Ἁγίου Γεωργίου 1849 *ἔγραψεν ζωγράφος Παπαζήκος ἐκ Ζελίτζης*. Στὴν ἐκκλησία τοῦ Προφήτη Ἥλια, σὲ εἰκόνα Ἰησοῦ στὸ εἰκονοστάσιον : 1802 *διὰ χειρὸς Λαζάρου ἐξ Ἄνω Σουδενόν*. Στὸ χωριὸ Σιαρμπάρες (ν. Βελανιδιά), στὴν ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, σὲ εἰκόνα Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου : *χειρὶ Παπαζήκου ἐκ Σελίτζης 1836*. Σὲ ἄλλη εἰκόνα Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου : *χειρὶ Ἰωάννης Μ.*

¹ Κ α λ ι ν δ ῆ ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 57.

² Κ α λ ι ν δ ῆ ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 26 καὶ 27.

³ Κ α ν ι ν δ ῆ ρ η, Γραπτὰ μνημεῖα, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 26 καὶ 27.

Σαμαρινός 1864. Στο χωριό Βελίσι Ἀνασελίτσης, στήν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, σέ εἰκόνα Τριῶν Ἱεραρχῶν : 1851 Ἰουνίου 16 Γ.Μ.Ζ. ἐκ Σελίτζης. Καί στο εἰκονοστάσιο, σέ εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Γεωργίου : 1856 διὰ χειρὸς Δημητρίου ἐκ κόμης Σαμουίνης.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω παραδείγματα βλέπομε πὼς ὑπῆρχαν πολλοὶ ζωγράφοι ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς περιοχῆς, κυρίως ἀπὸ τὰ σύνορα μὲ τὴν Ἠπειρο. Γι' αὐτὸ μὲ μεγάλη πιθανότητα μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς καὶ ὁ ζωγράφος, ποῦ ζωγράφιζε τὴν εἰκόνα αὐτὴν τοῦ ὁσίου Νικάνορος πρέπει νὰ ἦταν ἢ κάποιος τοπικὸς ζωγράφος, ποῦ νὰ εἶχε σχέση μὲ τὴν Ἠπειρο καὶ τὴν περιοχή Ληνοτοπίου, ἢ νὰ ἦταν ἀπὸ τὰ Γιάννενα, γνωστὸ κέντρο γιὰ τὴ ζωγραφικὴ καὶ ξυλογλυπτικὴ.¹

Ἡ εἰκόνα διατηρεῖται σέ πολὺ καλὴ κατάσταση. Ἡ τέχνη τῆς δὲν δείχνει ἐντελῶς λαϊκὸ ζωγράφο. Οἱ λεπτεῖς φωτισκιάσεις τῶν προσώπων καὶ ἡ πτυχολογία φανερώνουν τεχνίτη ἀνεπτυγμένο. Καταφανὴς εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ προσπάθειά του νὰ ἀποδώσῃ τὴν διαφορετικὴ ἡλικία κάθε ἁγίου. Ὁ ἅγιος Νικάνωρ παριστάνεται ὡς ἓνας μεσήλιξ ἀκαμαῖος. Ὁ ἅγιος Μόδεστος εἶναι γέρος, ἔχει ἰσχνὸ πρόσωπο, βαθουλωμένα μάτια καὶ ἀραιὰ ἄσπρα μαλλιά, ποῦ ἀποδίδονται μὲ λεπτεῖς πινελιές σέ σκοῦρο βάθος, γιὰ νὰ μὴ μπερδευτοῦν μὲ τὸ φωτοστέφανο. Παρόμοια εἶναι ζωγραφισμένα καὶ τὰ γένηα του. Τὰ στόματα ἀποδίδονται μεμιὰ ἐλευθέρη πινελιά γιὰ τὸ κάτω χεῖλος καὶ μὲ μιὰ λεπτότερη γιὰ τὸ ἐπάνω. Τὰ πυκνὰ μακρὰ γένηα τοῦ ὁσίου Νικάνορος ἔχουν κάπως φωτεινότερες ἀνταύγειες. Ὁ τεχνίτης ὅμως δὲν θὰ ὑπελόγισε καλὰ τὶς ἀναλογίες τῶν μορφῶν πάνω στὴ σανίδα καὶ ἔτσι παρουσιάζονται τὰ πόδια πάρα πολὺ κοντά. Πρέπει ὅμως νὰ ἦταν καλὸς τεχνίτης, γιὰτὶ δὲν μιμεῖται πιστὰ καλύτερα πρότυπα καὶ ἔχει ἐλευθερία στὴν ἐκλογή τῶν χρωμάτων του. Δίνει τὶς μορφὲς ὅπως τὶς αἰσθάνεται αὐτὸς στὴν ἐποχὴ του καὶ στὴν περιοχή του.

Ἀπὸ τὴν τέχνη λοιπὸν τῆς εἰκόνας καὶ ἀπὸ τὶς πολλὲς πληροφορίες γιὰ ζωγράφους στο 18^ο καὶ 19^ο αἰῶνα στὴ Δυτικὴ Μακεδονία μποροῦμε μὲ μεγάλη πιθανότητα νὰ τὴ χρονολογήσωμε στὰ τέλη τοῦ 18ου ἢ ἀρχῆς 19ου αἰῶνος.

ΛΟΥΙΖΑ ΣΥΝΔΙΚΑ - ΛΑΟΥΡΑ

¹ Ὁ καθηγητὴς μου κ. Ευγγόπουλος, ποῦ εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ διαλευκάνῃ μερικὲς ἀπορίες σχετικὰ μὲ τὴ χρονολόγησι τῆς εἰκόνας, μοῦ ὑπέδειξε αὐτὴ τὴν περιοχή ὡς πολὺ γνωστὴ ἀπὸ τὰ πολλὰ ὀνόματα ζωγράφων καὶ ἰδίως τοιχογράφων στὰ τέλη τοῦ 18ου καὶ ἀρχῆς 19ου, ὅποτε καὶ ἐκεῖνος τοποθετεῖ τὴν εἰκόνα. Θεορᾶ τὸν εὐχαριστῶ καὶ ἀπὸ δῶ. Γιὰ τοὺς ζωγράφους τῆς Ἠπειροῦ καὶ τῆς Δ. Μακεδονίας βλ. τὴν περιληπτικὴν ἐργασία τοῦ Μ. Χατζηδάκη, Contribution à l'étude de la peinture postbyzantine, στο περιοδικὸ L' Hellenisme Contemporaine, τεύχος Μαῖου 1953, σ. 212 καὶ στὴ βιβλιογραφία σ. 218.

Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Νικάνορος.